

*Січевлюк Володимир Антонович,
доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри
фондового ринку та корпоративного управління
Українського інституту розвитку фондового ринку
ORCID:0000-0003-1479-941*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТЕОРЕТИЧНИХ КОНЦЕПТІВ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ ТА ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ

(НА ПРИКЛАДІ КАТЕГОРІЇ «ПРАВОВА СУБ'ЄКТНІСТЬ»)

Постановка проблеми. Як відомо, юридична теорія надає практичній юриспруденції сталості, слугує засадничою основою її розвитку, позбавляє судове, адміністративне та інше правозастосування хаотичності та ентропії, у значній мірі властивої праву подібно до будь-якого іншого соціального явища.

Поряд з цим, в останні десятиліття у суспільній думці України спостерігається зростання критичного відношення до сучасної юридичної теорії. Лунають чисельні звинувачення у тому, що вона відірвана від правового життя, відстала від швидкоплинних реалій, набула ознак схоластичності. Підкреслюється, що «власне наука і має бути орієнтована на практику, мати прикладне для неї значення, розвиватися з урахуванням потреб практики» [1, с. 36-37]. Таким чином, проблема гармонізації теоретичної і практичної сфер юриспруденції, що не є новою для юридичної науки, знову стала актуальною і потребує сучасного варіанта свого вирішення, включаючи питання щодо ролі теорії у тлумаченні правових норм.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання щодо взаємозв'язку категорій, принципів та інших теоретичних концептів юридичної науки із практикою протягом останнього часу знайшло своє висвітлення у юридичній доктрині. Зокрема, за думкою О. Баїк, категорії права є засобами конструювання і розуміння права як системного утворення для регулювання суспільних відносин [2, с. 13]. М. Козюбра розкриває значення принципів права для практичної юридичної діяльності та підкреслює, що відсутність належного світоглядно-методологічного осмислення принципів права негативно позначається на юридичній, зокрема судовій, практиці [3, с. 143]. У. Цмоць вважає, що питання модернізації методологічних засад і принципів у сфері дослідження юридичної практики в умовах інформаційного і постмодерного суспільства потребують свого розвитку [4, с. 341].

Мета статті. Стаття має за мету, по-перше, розкрити питання про взаємозв'язок теоретичних концептів права та юридичної практики на прикладі категорії «правова суб'єктність»; по-друге, наочно обґрунтувати необхідність імплементації у стандарти практичної правничої діяльності відповідних теоретичних здобутків юридичної науки.

Основні результати дослідження. Теоретичний рівень юридичної науки (а саме її категоріально-понятійний апарат, система принципів, методологічний інструментарій) дозволяє системно висвітлювати сутнісні характеристики права як соціального явища, відмінного від інших регуляторів поведінки учасників суспільних відносин, наприклад, норм моралі чи релігійних імперативів. Сформульовані юридичною теорією правові концепти, показані у їх взаємообумовленості та взаємозв'язку, дають нам можливість зрозуміти дійсні закономірності виникнення та розвитку права на усіх рівнях його об'єктивації, включаючи особливі та одиничні вияви правового життя. Адже в кожному конкретному зобов'язанні, делікті чи реалізації речового повноваження присутній вплив загальноправового чинника, який перетворює фактичні соціальні відносини у правовідносини.

Чим є граничний теоретичний концепт у правовій науці, зокрема, категорія або принцип? Це абстракція найвищого рівня, що відображає деякий фундаментальний онтологічний зв'язок та/чи об'єктивну тенденцію руху правової дійсності. Одночасно кожна категорія, принцип чи методологічна установка є засобом теоретичного пізнання деякого предметного поля, виділеного у складному, суперечливому та змінному об'єкті під назвою «право». Акцентуючи увагу на методологічному

аспекті правових понять, Г. Гаджієв висловив думку про те, що вони «апріорні по своїй природі, первинні, це не результат, а інструмент науки» [5, с. 15-16].

Однак філософії та правознавству добре відомі приклади рішучої відмови від застосування у науковому пізнанні та у практичній активності абстрактних постулатів, суміщені із декларуванням визначальної цінності у юриспруденції практичного досвіду в усьому спектрі його відтінків. Подібні ідеї були започатковані ще у середньовічному номіналізмі, а починаючи з кінця ХІХ ст., стали концептуальною основою філософії прагматизму (Ч. С. Пірс, В. Джеймс, Д. Дьюї); показово, що прагматизм в юридичній думці США «зіграв вирішальну роль в оформленні теоретичного каркасу та уточненні філософсько-методологічних основ аналізу правових явищ» [6, с. 208].

На нашу думку, на практичному рівні юриспруденції у її вербальній сфері домінує особливий контент, утворений лексико-семантичними одиницями, що іменуються термінами. У філологічному розумінні «термін» – це «слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо» [7, с. 88]. В юриспруденції характерними ознаками термінів є те, що вони закріплюються у законодавстві, сфера їх застосування зазвичай чітко окреслюється, а зміст тяжіє до однозначності. Пояснюється це потребою в уніфікації практики правозастосування з метою втілення принципу правової визначеності. Саме тому зміст термінів постійно уточнюється, конкретизується, деталізується в неофіційних (зокрема, доктринальних) та офіційних інтерпретаційних актах, включаючи правові висновки вищих судів. Масштабний потік тлумачень норм права не спиняє навіть сучасна тенденція законотворення до викладу нормативної термінології у тексті самих законів.

Відповідно, у практичній сфері граничні абстракції юриспруденції, як-от категорії, принципи, концептуальні ідеї та інші теоретичні сутності видаються непотрібними при вирішенні конкретного правового питання, а тому неминуче фрагментуються, спеціалізуються, перестають бути очевидними, перетворюючись у шеренги «приземлених» термінів. Згадаємо вислів класика прагматизму В. Джеймса про практичну точку зору, котра, за його переконанням, «спонукає нас відвертати свій погляд від різних принципів, перших речей, «категорій», уявних необхідностей, та примушує нас дивитися у напрямку до послідовних речей, результатів, плодів, фактів» [8, с. 39]. З іншого боку, адекватне тлумачення практичної термінології неможливе без опори на теоретичні постулати. У протилежному випадку практична юриспруденція, втрачає основу та сповзає у хаотичну емпірику, за образним висловом того ж таки В. Джеймса, попадаючи «у нестерпну, готично складну плутанину, представлену голими фактами» [8, с. 20].

Також належить відзначити, що у сфері практичної юриспруденції, скерованій на безпосередній прикладний результат, найбільший прагматичний ефект дають знання, здобуті у вузьких сегментах галузевого права через поглиблену фахову спеціалізацію правників-практиків. Майже неминучим наслідком такого пізнавального алгоритму є розмивання у правознавців-практиків цілісного юридичного світогляду, ослаблення їх здатності до гармонійного та глибинного бачення юридичної картини дійсності загалом.

Однак «точне оперування поняттями, термінами, чітке визначення їх змісту та обсягу має комплексне теоретично-практичне значення» [9, с. 33]. Більше того, доцільно підкреслити, що ефективність термінологічного інструментарію передбачає поєднання здобутків теорії та напрацювань практичного досвіду. Відхід від нього веде до помилок у термінології та похибок у тлумаченні норм права.

Спробуємо підтвердити цю думку на прикладі співвіднесення теоретичного розуміння феномену правосуб'єктності, закріпленого відповідною категорією загальної теорії права, з одного боку, з доволі розповсюдженими тлумаченнями цієї категорії, наявними у практичній юриспруденції, з іншого боку. Виходити будемо з теоретичних позицій, відповідно до котрих:

– категорією «правова суб'єктність» позначається правовий (тобто заданий об'єктивним правом) зміст вольової та персоніфікованої форми, якою постає кожен соціальний суб'єкт. Наявність у останнього правової суб'єктності означає, що такий соціальний суб'єкт є суб'єктом права [10, с. 413];

– особи (фізичні та юридичні) є тими суб'єктами права, які набувають завершеної правосуб'єктності, досконалої за формою існування. Зокрема, їх правова суб'єктність характерна, по-перше, структурною повнотою (тобто в ній присутні усі елементи правосуб'єктності, як-от правоздатність, деліктоздатність та дієздатність), та, по-друге, максимальною мірою персоналізованості (дана характеристика відображає міру того, наскільки суб'єкт права постає самобутньою правовою пер-

соною, вольовою соціальною одиницею, яка виділяє себе серед решти суб'єктів права, має власні інтереси та здатна легітимно діяти з метою їх реалізації) [10, с. 179-180].

Спершу звернемо увагу на звичний для матеріально-правової та процесуально-правової сфер практичної діяльності підхід щодо вербального позначення правосуб'єктності відокремлених підрозділів юридичних осіб. Філії та представництва можуть бути відокремлені від своїх організацій у просторі, однак вони поєднані із ними єдиним правосуб'єктним функціонуванням та не здатні існувати поза організаційно-правовим тілом своїх юридичних осіб. Попри те, що філії та представництва, на відміну від юридичних осіб, не мають власної правової суб'єктності, не є суб'єктами права, не можуть іменуватися особами, у судових рішеннях і в документах органів центральної та місцевої влади спостерігається протилежна картина. Зокрема, у судових актах та адміністративних документах звичним стало формулювання: «підприємство в особі філії». В той же час, коректне розуміння сутності правосуб'єктності передбачає таке текстове закріплення відповідної інформації: «підприємство, яке діє через філію і представлене керівником філії, чий повноваження визначені статутом підприємства та положенням про філію».

Також заслуговують критичного відношення сформовані практикою підходи до тлумачення правосуб'єктності органів управління організацій зі статусом юридичної особи. Погляд юриста-практика зазвичай зосереджується на тому, що управлінські структури та їх посадові особи – виокремлені творці волі того суб'єкта права, який набув статусу юридичної особи. Теоретичний підхід передбачає сприйняття суб'єкта права у його цілісності, у зв'язку з чим органи управління ідентифікуються як індивідуалізовані оператори персональної правосуб'єктності, даної юридичній особі об'єктивним правом. Вищий, наглядовий, виконавчий та інші органи управління юридичної особи реалізують закріплені за ними кластери правової суб'єктності, сполучена конфігурація яких й утворює конкретну правову особистість цієї організації. Ці утворення не є суб'єктами права та позбавлені власної правової суб'єктності. Тому вони не можуть діяти від імені організацій, у складі яких перебувають та чію волю генерують і репрезентують її у зовнішніх відносинах. В той же час, у буденному правовому житті в преамбулі практично кожного договору, сторонами якого виступають, зокрема, господарські організації, має місце вказівка на те, що керівник діє від імені організації, яку очолює. Таким чином, відносини безпосередньої реалізації правосуб'єктності (юридичною особою через свій орган) некоректно ототожнюються із відносинами представництва. На нашу думку, керівник позбавлений можливості діяти «від імені» юридичної особи, адже у правовому сенсі він є частиною цієї юридичної особи, а його дії – це власні дії самої юридичної особи. Протилежне розуміння припускає суперечність волі цілого (організації як особи) та його частини (керівного органу організації). Відповідно, коректний виклад правового зв'язку суб'єкта права та його керівного органу у текстах договорів передбачає вказівку на сторону договору, яка діє через свій орган управління.

У цьому зв'язку підкреслимо, що у правовому полі України, особливо у цивільному праві, знайшла своє дуже акцентоване втілення теорія Ф. К. фон Савінії про юридичну особу як правову фікцію; в основу цього вчення покладено ототожнення суб'єкта права із людиною. «Поняття «юридична особа» означає особу, яку створено юридично (або фіктивно) для участі у правовідносинах (її немає насправді як живої істоти). Однак у процесі участі цих штучних утворень у правовідносинах вони в нормативному порядку проголошуються реальними суб'єктами права» [11, с. 24]. Такий підхід законодавця потребує критичного переосмислення, позаяк будь-який суб'єкт права, включаючи фізичну особу, насамперед є витвором об'єктивного права, що, до речі, яскраво відзначив І. Кістяківський, вказавши: «поняття особи – поняття юридичне і не має нічого спільного з тими явищами, з котрими воно поєднується» [12, с. 124].

Третій приклад, на який звернемо увагу – втілена у законодавстві ідея щодо так званих «складних юридичних осіб». Підкреслимо, що юридична особа є організаційно цілісним суб'єктом права. «В складі юридичної особи не може діяти жодних інших організаційних утворень зі статусом особи, оскільки у протилежному випадку руйнується її, тобто юридичної особи, специфічна органічна цілісність як саме такого суб'єкта права» [10, с. 206]. Однак український законодавець іноді по-іншому тлумачить базові засади інституту юридичної особи, вироблені протягом віків. Наприклад, об'єднання підприємств за Господарським кодексом України (ч. 4 ст. 118) є юридичною особою, у складі якої діють інші юридичні особи-учасники (ч. 1 ст. 121). Вихід з даної ситуації – модифікація відповідного законодавства із врахуванням теоретичних напрацювань щодо так званої складної правосуб'єктності, якою володіють, зокрема, холдингові групи.

Інша суперечлива ситуація є результатом нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування, структурні підрозділи яких отримують статус юридичних осіб. Наприклад, Розпорядженням виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 1 жовтня 2015 р. № 978 було затверджене «Положення про Департамент з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)», згідно з п. 1 якого вказаний Департамент номінується структурним підрозділом Київської міської державної адміністрації. Однак у п. 14 цього ж Положення вказано: «Департамент є юридичною особою публічного права, має самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, власні бланки».

Аналогічна ситуація відтворюється органами самоврядування інших міст України. Так, згідно з п. 9.1 чинного «Положення про Департамент адміністративних послуг Вінницької міської ради», що затверджене Рішенням рішенням Вінницької міської ради від 26.02.2021 № 217, цей департамент є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України, штамп та бланк із своїм найменуванням і діє відповідно до чинного законодавства та цього Положення.

Такий статус структурних підрозділів органів публічної влади суперечить необхідності забезпечення організаційної цілісності виконавчих органів місцевих рад як юридичних осіб публічного права, наділених завершеним родом правової суб'єктності.

Висновки.

1. Теоретичні концепти юридичної науки – основа системної та несуперечливої форми існування знань про право. Їх застосування у практичній діяльності при тлумаченні правових норм забезпечує ефективну імплементацію останніх у суспільні відносини.

2. На рівні практики цілісний зміст правових категорій, принципів та інших теоретичних концептів юриспруденції неминуче операціоналізується, фрагментується та набуває вигляду термінів. При цьому вимога до однозначності останніх породжує постійну потребу практики у тлумаченні їх змісту.

3. Термінологічне наповнення актів законодавства, судових, договірних та інших юридичних документів, а також тенденції тлумачення наявних у них термінів мають бути предметом постійної наукової ревізії, з активним донесенням її результатів фаховій юридичній спільноті.

Список використаних джерел

1. Савченко К. Ю. Юридична практика в умовах реформування судової системи в Україні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 1. 2018. С. 36-38.
2. Байк О. І. Поняття і категорії як основа науки податкового права України. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2016. № 824. С. 10-13.
3. Цмоць У. О. Методологія дослідження юридичної практики як філософської правової категорії. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2016. № 3. С. 336-342.
4. Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. Право України. 2017. № 11. С. 142-164.
5. Гаджиев Г. А. Онтология права: (критическое исследование юридического концепта действительности) : монография. Москва : Норма; ИНФРА-М, 2013. С. 15-16.
6. Груздев В. С. Прагматизм как базовая гносеологическая установка в контексте становления американской юриспруденции. Гуманитарный научный вестник. № 2. 2021. С. 207-211.
7. Словник української мови : в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970-1980. Том 10: Т-Ф/ ред. тому: А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк. – 1979. – 658 с.
8. Антошкіна В. К. Гносеологічна природа тлумачення правових норм. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2019. Вип. 15. С. 30-39.
9. Джемс В. Прагматизм. Новое название для некоторых старых методов мышления. Популярные лекции по философии / пер. с англ. П. Юшкевича. Санкт-Петербург : Шиповник, 1910. 244 с.
10. Січевлюк В. А. Еволюція категорії «правова суб'єктність» (теоретико-прикладні засади): монографія. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2020. 462 с.
11. Суб'єкти приватноправових відносин : [монографія] / А. М. Новицький, Н. Б. Новицька, І. В. Чеховська та ін.; за заг. ред. А. М. Новицького. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. – 360 с.
12. Кистяковский И. А. Понятие субъекта прав. Журнал Министерства юстиции. 1903. № 8. С. 115-127.

References

1. *Savchenko K. Iu.* Yurydychna praktyka v umovakh reformuvannya sudovoi systemy v Ukraini. Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii. № 1. 2018. S. 36-38.
2. *Baik O. I.* Poniattia i katehorii yak osnova nauky podatkovoho prava Ukrainy. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika». Yurydychni nauky. 2016. № 824. S. 10-13.
3. *Tsmots U. O.* Metodolohiia doslidzhennia yurydychnoi praktyky yak filosofskoi pravovoi katehorii. Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. 2016. № 3. S. 336-342.
4. *Koziubra M.* Pryntsypy prava: metodolohichni pidkhody do rozuminnia pryrody ta klasyfikatsii v umovakh suchasnykh hlobalizatsiinykh transformatsii. Pravo Ukrainy. 2017. № 11. S. 142-164.
5. *Gadzhiev G. A.* Ontologiya prava: (kriticheskoe issledovanie yuridicheskogo koncepta dejstvitel'nosti) : monografiya. Moskva : Norma; INFRA-M, 2013. S. 15-16.
6. *Gruzdev V. S.* Pragmatizm kak bazovaya gnoseologicheskaya ustanovka v kontekste stanovleniya amerikanskoï yurisprudencii. Gumanitarnyj nauchnyj vestnik. № 2. 2021. S. 207-211.
7. *Slovyuk ukrainskoi movy : v 11 tt. / AN URSR.* Instytut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida. – K. : Naukova dumka, 1970-1980. Tom 10: T-F/ red. tomu: A. A. Buriachok, H. M. Hnatiuk. – 1979. – 658 s.
8. *Antoshkina V. K.* Hnoseolohichna pryroda tлумachennia pravovykh norm. Mizhnarodnyi yurydychnyi visnyk: aktualni problemy suchasnosti (teoriia ta praktyka). 2019. Vyp. 15. S. 30-39.
9. *Dzhems V.* Pragmatizm. Nove nazvanie dlya nekotorykh starykh metodov myshleniya. Populyarnye lektsii po filosofii / per. s angl. P. Yushkevicha. Sankt-Peterburg : Shipovnik, 1910. 244 s.
10. *Sichevliuk V. A.* Evoliutsiia katehorii «pravova subiektnist» (teoretyko-prykladni zasady): monohrafiia. Kyiv : Vyd-vo «Iurydychna dumka», 2020. 462 s.
11. *Subiekty pryvatnopravovykh vidnosyn : [monohrafiia] / A. M. Novytskyi, N. B. Novytska, I. V. Chekhovska ta in.;* za zah. red. A. M. Novytskoho. – Irpin : Universytet DFS Ukrainy, 2019. – 360 s.
12. *Kistyakovskij I. A.* Ponyatie sub'ekta prav. Zhurnal Ministerstva yusticii. 1903. № 8. S. 115-127.

Січевлюк В. А. Взаємозв'язок теоретичних концептів юриспруденції та юридичної практики (на прикладі категорії «правова суб'єктність»)

У статті розглянуті питання взаємозв'язку теоретичних концептів юриспруденції та юридичної практики на прикладі категорії «правова суб'єктність». Із вказівкою на реальні практичні ситуації обґрунтовується необхідність імплементації у стандарти практичної правничої діяльності відповідних теоретичних здобутків юридичної науки. Зокрема, звертається увага на необхідність застосовувати у текстах судових, адміністративних, договірних та інших документів коректних формулювань щодо правосуб'єктності відокремлених підрозділів та органів управління юридичних осіб. Також висвітлені суперечності поняття «складна юридична особа». Наведені приклади того, як законодавчі акти України в деяких випадках не кореспондують з базовими засадами інституту юридичної особи, допускаючи існування у внутрішньому організаційному просторі юридичних осіб приватного і публічного права інших юридичних осіб.

Ключові слова: теоретичні концепти юриспруденції, категорія «правова суб'єктність», юридична особа, особова правосуб'єктність, структурний підрозділ юридичної особи.

Sichevliuk V. A. Interrelation of theoretical concepts of jurisprudence and legal practice (using the example of the category «legal subjectivity»)

The article discusses the interrelation between theoretical concepts of jurisprudence and legal practice on the example of the category «legal subjectivity». With an indication of real practical situations, the necessity of implementing the relevant theoretical achievements of legal science in the standards of practical legal activity is justified.

It is noted that at the level of practice the integral content of legal categories, principles and other theoretical concepts of jurisprudence is inevitably operationalized and takes the form of terms. At the same time, the requirement for the unambiguity of the latter creates a constant need for practice in interpreting their content. The correct interpretation of the terms involves a combination of the achievements of theory and practical experience. Deviation from this rule leads to errors in terminology and mistakes in the interpretation of law.

Attention is drawn to the need of using in the texts of judicial, administrative, contractual, and other documents the correct wording on the legal subjectivity of separated units and governing bodies of legal entities. The contradictions of the notion of «complex legal entity» are also highlighted. Examples are given of how the legislative acts of Ukraine in some cases do not correspond to the basic principles of the legal entity institution, allowing the existence in the internal organizational space of legal entities of other legal entities. It is emphasized that this status of structural subdivisions

of organizations and public authorities contradicts the need to ensure their organizational integrity as subjects of law, endowed with a complete kind of legal subjectivity, namely «personal legal subjectivity».

Keywords: theoretical concepts of jurisprudence, category «legal subjectivity», legal entity, personal legal subjectivity, structural division of a legal entity.

DOI: 10.33663/2524-017X-2021-12-15

УДК 340.132.6

*Шевченко Анатолій Євгенійович,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри теорії, історії права і держави
та конституційного права
Університету державної фіскальної служби України,
заслужений юрист України
ORCID: 0000-0003-2663-9892*

*Антошкіна Валерія Костянтинівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії, історії права
і держави та конституційного права
Бердянського університету менеджменту і бізнесу
ORCID: 0000 0003 2136 3073*

НАУКОВО-ПРАВОВА ДОКТРИНА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ПРАВОТЛУМАЧЕННІ

Постановка проблеми. Дослідження юридичного тлумачення передбачає висвітлення таких його основних складників – об’єкт, суб’єкт, способи та результати. При цьому, якщо саме особливостями об’єкта тлумачення і його статусом обумовлюється склад суб’єктів тлумачення, то вибір конкретних способів тлумачення та значення результатів більшою мірою залежить від суб’єктів інтерпретаційної діяльності, які мають різний рівень професійної підготовки, індивідуальний досвід, особисті ціннісні орієнтири, мету тлумачення, обумовлену особливостями конкретної справи, у зв’язку з вирішенням якої відбувається з’ясування змісту відповідного об’єкта тлумачення [1, с. 21]. Це визначає підвищену увагу правознавців до питання класифікації осіб, що здійснюють юридичне тлумачення. Підходи до класифікації суб’єктів тлумачення у юридичній науці склалися давно і є усталеними. Традиційним є розмежування тлумачення на офіційне (автентичне та легальне) та неофіційне (повсякденне, професійне, доктринальне). Незважаючи на підвищення уваги вітчизняних правознавців в останні десятиліття до наукової розробки різних аспектів правотлумачення більшість робіт щодо визначення характеристик суб’єктів правоінтерпретаційної діяльності присвячено вивченню особливостей офіційного тлумачення, натомість такому виду тлумачення як доктринальне не приділяється належної уваги. Саме тому вважаємо за необхідне зосередити увагу на цьому виді тлумачення в нашій статті, але подивитися ширше на цю проблематику, не просто як на юридичне тлумачення окремих науковців-правознавців або їх колективів, а висвітлити також напрями і способи використання науково-правової доктрини в процесі інтерпретації юридичних текстів іншими суб’єктами, особливо суддями. Також вважаємо за необхідне у світлі останніх тенденцій розвитку судової системи України розвинути поняття, що набувають актуальності – судові доктрини та підходи до вирішення виключних правових проблем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Правовій доктрині та особливостям доктринального тлумачення присвятили свої роботи такі вітчизняні та зарубіжні автори: Д. А. Басатов, О. Г. Варич, Є. П. Євграфова, М. Ю. Ємелін, М. В. Кармаліта, Н. Я. Лепіш, В. С. Малента, Г. Н. Надежин, М. П. Орзіх, Р. В. Пузіков, І. В. Семеніхін, А. Є. Шевченко та ін. Однак, не дивлячись на значну